

Biện pháp phát triển lời nói mạch lạc cho trẻ 5 - 6 tuổi thông qua hoạt động kể chuyện sáng tạo

Huỳnh Thị Hồng Hạnh*

* Lớp Cao học chuyên ngành GDH khóa 32, ĐHSP TP. HCM

Received: 20/1/2024; Accepted: 28/1/2024; Published: 26/2/2024

Abstract: *There have been many studies on developing coherent speech for 5-6 year old children through storytelling, however, in the process of storytelling to help children develop coherent speech, teachers develop the following content: Separate language content without close connection, unable to really develop coherent speech with the child's new thinking but only based on experience or memory. Therefore, this is also one of the reasons that need special attention.*

Keywords: *Development, creative storytelling activities*

1. Đặt vấn đề

Phát triển ngôn ngữ nói chung và phát triển lời nói mạch lạc cho trẻ nói riêng là một trong những nhiệm vụ quan trọng của chương trình giáo dục trẻ mầm non, trong đó phát triển lời nói mạch lạc là kỹ năng cao nhất trong các kỹ năng về ngôn ngữ của trẻ bởi không đơn giản là giao tiếp thông thường mà ngôn ngữ mạch lạc còn giúp cho trẻ có khả năng biểu đạt lời nói rõ ràng, tạo dựng tri thức và hơn nữa là giao tiếp có văn hóa, khẳng định vị trí xã hội của trẻ. Để lời nói được diễn tả rõ ràng, trọn vẹn ý của một nội dung nào đó cần sắp xếp theo một trình tự nhất định, logic dễ hiểu, cấu trúc lời nói phải có sự liên kết các câu nói với nhau thành một chuỗi câu tạo nên sự rõ ràng, mạch lạc, trẻ 5 – 6 tuổi rất cần lời nói mạch lạc để chuẩn bị bước vào lớp 1.

Đối với trẻ mầm non nói chung và trẻ 5 - 6 tuổi nói riêng, trẻ rất dễ nhớ ngôn từ gần gũi, âm điệu, hình tượng trong các câu truyện kể dễ đi vào trí nhớ của trẻ, những câu chuyện đặc biệt hấp dẫn trẻ cho trẻ những ấn tượng mạnh. Chính vì vậy cho trẻ tiếp xúc với truyện kể và đặc biệt hoạt động kể chuyện sáng tạo là con đường phát triển lời nói mạch lạc cho trẻ tốt nhất, hiệu quả nhất. Từ việc trẻ kể chuyện sáng tạo giúp trẻ phát triển năng lực tư duy, óc tưởng tượng sáng tạo, lời nói của trẻ phát triển, phát âm rõ ràng, vốn từ phong phú. trẻ biết sử dụng câu đơn, câu, phức có liên từ, trẻ biết trình bày ý kiến, suy nghĩ, ý tưởng, kể về một sự vật hay sự kiện, hiện tượng ... bằng chính lời nói mạch lạc của trẻ. Đã có rất nhiều nghiên cứu về phát triển lời nói mạch lạc cho trẻ 5 – 6 tuổi thông qua hình thức kể chuyện, tuy nhiên trong quá trình kể chuyện giúp trẻ phát triển lời nói mạch lạc cho trẻ, giáo viên phát triển các nội

dung ngôn ngữ riêng biệt mà chưa có sự liên kết chặt chẽ, chưa thật sự phát triển được lời nói mạch lạc bằng tư duy mới mẻ của đứa trẻ mà chỉ dựa trên kinh nghiệm hoặc trí nhớ. Chính vì thế, đây cũng là một trong những lý do cần đặc biệt quan tâm.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Nguyên tắc xây dựng biện pháp phát triển LNML cho trẻ 5 - 6 tuổi trường mầm non Lộc Phát, thành phố Bảo Lộc thông qua hoạt động kể chuyện sáng tạo.

Nguyên tắc lấy trẻ làm trung tâm

Nguyên tắc giáo dục thông qua môi trường và tạo môi trường hoạt động đa dạng, phong phú, hấp dẫn cho trẻ

Nguyên tắc đảm bảo tính thực tiễn

Nguyên tắc đảm bảo tính hệ thống

Nguyên tắc đảm bảo tính khả thi

2.2. Một số biện pháp phát triển lời nói mạch lạc cho trẻ 5 – 6 tuổi trường mầm non Lộc Phát, thành phố Bảo Lộc dựa trên hoạt động kể chuyện sáng tạo.

2.2.1. Xây dựng môi trường cho hoạt động kể chuyện sáng tạo

Lựa chọn địa điểm an toàn, phù hợp để tổ chức hoạt động kể chuyện sáng tạo:

Tận dụng không gian, vị trí hợp lý để tạo ra môi trường ngôn ngữ cho trẻ, bao gồm: địa điểm trong lớp học, ngoài lớp học (sân trường, vườn trường) được chia thành các góc hoạt động với các chủ đề khác nhau. Sử dụng những môi trường tự nhiên có sẵn như: cây xanh, vườn rau, hoa, quả, khung cảnh ... để tổ chức hoạt động kể chuyện sáng tạo.

Lựa chọn, sắp xếp đồ dùng, nguyên vật liệu trong các góc tổ chức hoạt động kể chuyện sáng tạo:

Sắp xếp, khai thác cho trẻ sử dụng đồ dùng, nguyên vật liệu sẵn có để hoạt động hiệu quả, tránh lãng phí, trưng bày hình thức. Tận dụng các nguyên vật liệu có sẵn như: lá, cành cây khô, đá, sỏi, hạt của các loại quả, vỏ cây, ... nhằm khơi gợi sự sáng tạo ở trẻ.

Môi trường ngoài lớp học có các nguyên vật liệu phong phú để trẻ tự tạo thành những đồ chơi riêng của chúng. Các nguyên vật liệu nên được sắp xếp hợp lý, phù hợp với nhu cầu và hứng thú của trẻ như: lá cây nhiều màu sắc, bao cát, khối gỗ... và thuận tiện cho trẻ dễ lấy, cất, sử dụng. Những nguyên vật liệu mở này kích thích cho trẻ hoạt động sáng tạo, từ đó, trẻ sẽ có nguyên liệu (kinh nghiệm) cho câu chuyện kể của chính mình. Ví dụ: câu chuyện về chiếc lá Mít bỗng chốc trở thành chú Nghé đáng yêu; câu chuyện về nhóm trẻ xây dựng ngôi nhà cho bạn Thỏ trắng tránh rét; câu chuyện kể về hai bạn hoa Hồng và hoa Cúc trong vườn...

Ngoài việc tạo những bức tranh trên mảng tường, những tập truyện tranh tự tạo, giáo viên còn đi sâu làm một số đồ dùng trực quan cho trẻ hoạt động như: các loại rối khác nhau một số con rối dẹt, rối ngón tay, rối dây, rối que, rối nam châm... hay quyền sách kể chuyện sáng tạo, sa bàn hộp, có thể thay đổi nhân vật, thay đổi hình nền, gắn dính được các chi tiết phụ sao cho phù hợp với nhiều nội dung chuyện. Giúp trẻ thích thú khi tham gia các hoạt động kể chuyện sáng tạo theo ý tưởng của mình.

Giáo viên nên tạo cơ hội cho trẻ tham gia cùng cô sắp xếp môi trường hoạt động, hướng đến việc cho trẻ đưa ra ý tưởng sắp xếp các góc hoạt động. Đưa hình ảnh nhân vật gần gũi, thân quen gần gũi trong cuộc sống mà trẻ yêu thích cũng như các nhân vật trong các câu chuyện vào một số góc trong và ngoài lớp học thể hiện trên các bảng chơi, mảng tường.

2.2.2. Lựa chọn truyện, sáng tác truyện và xây dựng kế hoạch giáo dục.

a. Lựa chọn truyện và sáng tác truyện:

Đối với trẻ 4-5 tuổi, lứa tuổi rất ham hiểu biết và rất nhạy cảm, ngôn ngữ trẻ ngây thơ, trong sáng hồn nhiên giàu hình ảnh và ngữ điệu, ... nếu nội dung truyện không hay, không gần gũi với trẻ sẽ không hấp dẫn và không gây được hứng thú, làm trẻ chán không muốn tham gia vào giờ học. Do vậy câu chuyện cô kể cũng phải có nội dung hay, hấp dẫn, phù hợp với trẻ, chính vì vậy mà luôn phải tìm chọn những câu chuyện hay theo chủ điểm để kể mẫu cho trẻ nghe. Được nghe câu chuyện hay trẻ rất thích và có ý tưởng kể chuyện sáng tạo cho mình.

Ví dụ:

- Chủ đề “Trường mầm non” tôi đã chọn truyện” Mai Mai đến trường” trẻ rất thích vì có nội dung gần gũi với trẻ giống như cuộc sống hiện tại của trẻ. Tuy nhiên, khi kể tôi không giới thiệu tên truyện để trẻ tự đặt tên cho câu chuyện cô kể, trẻ đã đặt tên cho câu chuyện là “Bé Mai Mai đến trường”, “Cô giáo của bạn Mai Mai”, ... Trẻ đã sáng tạo kể các câu chuyện như “Bé Bi đi học”, “Cô giáo em”, ...

Ngoài việc lựa chọn truyện hay phù hợp tôi còn có thể nghĩ và sáng tác truyện để phù hợp với mục đích yêu cầu chủ điểm như chủ điểm thế giới thực vật tôi đã sáng tác truyện về quả. Khi được nghe truyện các con lớp tôi còn reo lên “hay quá” và đặt tên cho câu chuyện là “Chôm Chôm đừng cầm”, “Bạn Cam biết lỗi” “Tên Chuột gây sự”, ... Kết quả 100% trẻ thích truyện.

Chủ đề thế giới động vật tôi đã sáng tác một câu chuyện nhỏ có ngựa vằn và 3 anh em dê đó là truyện “BA CHÚ DÊ VÀ NGỰA VẼN”.

Với nội dung chuyện có ba anh em dê đi ăn cỏ, em dê út gặp ngựa vằn dọa thì sợ bỏ chạy, anh dê hai gặp ngựa vằn đã đánh lại nhưng sừng còn bé chưa nhọn nên không húc được ngựa vằn. Còn dê cả sừng nhọn đã đánh được ngựa vằn, dê cả còn giúp ngựa vằn nhận ra lỗi của mình. Ngựa vằn đã rất hối hận, biết xin lỗi ba anh em dê và chúng kết bạn với nhau, trở thành những người bạn tốt của nhau. Câu chuyện có các tình huống nguy hiểm, có nhiều giọng nhân vật, ngôn ngữ gần gũi với trẻ, có anh em biết giúp đỡ nhau, dạy trẻ biết học tập dê cả tha thứ, giúp đỡ cho người khác. Khi mắc lỗi (ngựa vằn) phải biết nhận lỗi, xin lỗi, biết sửa sai sẽ được tha thứ và yêu thương. Kết thúc truyện có hậu, hướng trẻ đến những điều tốt đẹp tích cực, trẻ rất thích. Kết quả 100% trẻ thích truyện.

b. Xây dựng kế hoạch giáo dục:

Chương trình giáo dục mầm non mới hiện nay, các hoạt động của trẻ tiến hành theo chủ đề. Kể chuyện sáng tạo cũng mang nội dung theo từng chủ điểm. Đồng thời, phải tập trung dành thời gian nghiên cứu, tìm hiểu kỹ toàn bộ chương trình làm quen văn học để có kế hoạch phân loại cụ thể, nắm chắc mục đích yêu cầu, nội dung của từng bài, từng loại tiết, nắm chắc lượng kiến thức cần đạt đối với trẻ 4-5 tuổi để phân loại và áp dụng cho phù hợp.

Kể chuyện sáng tạo khác với các tiết kể chuyện khác là cô có thể kể một câu chuyện mẫu theo chủ đề, đàm thoại với trẻ, dựa vào đó trẻ có thể kể một câu chuyện khác, có thể kể theo tranh, theo đồ vật đồ

chơi, ... mang nội dung chủ điểm bằng chính ngôn ngữ của trẻ nhằm mở rộng sự hiểu biết phát huy tính tích cực của trẻ, tạo cho trẻ tính chủ động về khả năng diễn đạt, phát triển ngôn ngữ.

a) Trường mầm non

Mục đích yêu cầu: trẻ hiểu nội dung chuyện cô kể, đặt tên cho câu chuyện, trẻ kể chuyện sáng tạo phát triển ngôn ngữ trẻ mang nội dung chủ đề “Trường mầm non” với quan hệ giữa cô giáo - các con, quan hệ bạn bè trong trường lớp, các hoạt động ở trường, các cô bác trong trường, đồ dùng đồ chơi, ...

b) Gia đình Mục đích yêu cầu: trẻ hiểu nội dung chuyện cô kể, đặt tên cho câu chuyện, trẻ kể chuyện sáng tạo phát triển ngôn ngữ trẻ mang nội dung chủ điểm “Gia đình” với quan hệ trong gia đình như ông, bà, bố, mẹ, anh em, đồ dùng gia đình, ...

c) Thế giới động vật

Mục đích yêu cầu: trẻ hiểu nội dung chuyện cô kể, đặt tên cho câu chuyện, trẻ kể chuyện sáng tạo phát triển ngôn ngữ trẻ mang nội dung chủ điểm “Thế giới động vật” với quan hệ giữa các con vật gần gũi trẻ quan sát được hoặc hiểu biết của trẻ về những con vật đó. Chủ điểm này có thể chia ra một số tiết kể chuyện sáng tạo nhỏ:

- Kể chuyện về các con vật sống trong rừng.
- Kể chuyện về các con vật sống trong gia đình.
- Kể chuyện về động vật sống ở khắp nơi...

Tóm lại: Để cho trẻ kể chuyện sáng tạo tốt trước hết cần phải xác định rõ trong mỗi tiết học ở mỗi chủ đề cần đạt được mục đích yêu cầu gì, từ đó có những biện pháp tiếp theo.

Việc sưu tầm, bổ sung đồ dùng trực quan của giáo viên cần phải đảm bảo các yếu tố:

- Về thời gian: xây dựng kế hoạch hoạt động tuần cụ thể, phân bổ thời gian hợp lý trong các giờ sinh hoạt chiều (tuần 2 buổi) cùng với trẻ chuẩn bị, làm các con rối, mô hình, tranh ảnh ... để bổ sung đồ dùng dạy học và tạo điều kiện cho trẻ được tiếp xúc với các nhân vật trước khi trẻ được nghe hoặc kể lại chuyện hoặc kể sáng tạo chuyện theo tranh.

- Tính thẩm mỹ và an toàn: Đồ dùng trực quan phải có màu sắc phù hợp với nhân vật trong truyện, đa dạng về màu sắc và tuyệt đối an toàn với trẻ (vật liệu sạch; không sắc nhọn; bông hoặc các vật tròn nhỏ cần được bọc kỹ, đính chặt; màu sắc chủ yếu dùng gam màu nóng và hạn chế dùng gam màu lạnh).

2.2.3. *Lồng ghép các môn học khác khi dạy trẻ kể chuyện sáng tạo.*

Để phát triển ngôn ngữ cho trẻ thông qua hoạt động kể chuyện sáng tạo có thể áp dụng, lồng ghép

cho trẻ ở rất nhiều các hoạt động khác nhau. Tạo điều kiện thay đổi không khí, trạng thái khi kể chuyện. Làm cho trẻ thấy hứng thú, có nhiều cơ hội trải nghiệm, giúp cho trẻ phát triển ngôn ngữ một cách tự tin và toàn diện nhất. Bằng những lời ca, lời đối thoại, những câu đố, những bài đồng dao, ca dao hay một số trò chơi xen lẫn.

Ví dụ: Bài thơ “Thỏ bông bị ốm” “Ông và bướm”, “Cá vàng bơi”... hoặc cho trẻ đọc thuộc các câu đố về con chó, mèo, lợn, cá, gà... hay một số bài đồng dao, ca dao “Về chim”, “Đi cầu đi quán”....

Âm nhạc là môn bổ trợ cho trẻ làm quen với tác phẩm văn học, dễ gây ấn tượng cho người xem, vì thế tôi cho trẻ hát thuộc các bài hát: “Thương con mèo”, “Một con vịt”, “Đố biết con gì”, “Trời nắng trời mưa” ... giúp trẻ khi kể chuyện về con vật nào trẻ có thể hát về các con vật đó phù hợp với nội dung câu chuyện.

Việc tích hợp các môn học khác, các trò chơi vào cho trẻ kể chuyện sáng tạo là việc cung cấp thêm một số kiến thức bổ trợ cho câu chuyện sinh động hơn. Ở lứa tuổi này tâm lý của trẻ thường mau nhó chóng quên. Vì vậy vào giờ đón trả trẻ tôi đưa trẻ vào góc văn học để hướng dẫn trẻ kiến thức mới và củng cố kiến thức cũ.

3. Kết luận

Các biện pháp phát triển LNML cho trẻ 5 - 6 tuổi trường mầm non thông qua hoạt động kể chuyện sáng tạo được đề xuất có tính cấp thiết và khả thi cao điều này có nghĩa, khi triển khai thực hiện các biện pháp này sẽ rất thuận lợi. Nếu thực hiện hợp lý và liên kết, đồng bộ các biện pháp với nhau thành một hệ thống chặt chẽ, sẽ đem lại hiệu quả tích cực trong hoạt động phát triển LNML cho trẻ 5 - 6 tuổi trường mầm non Lộc Phát, thành phố Bảo Lộc thông qua hoạt động kể chuyện sáng tạo.

Tài liệu tham khảo

[1] Bộ Giáo dục và đào tạo. (2021). *Chương trình giáo dục mầm non*. NXB Giáo dục Việt Nam.

[2] Cao Thị Hồng Nhung. (2020). *Một số biện pháp phát triển lời nói mạch lạc cho trẻ 5 -6 tuổi ở trường Mầm Non*. Tạp chí Giáo dục. Số đặc biệt tháng 4/2020, tr 62-65.

[3] Cao Thị Hồng Nhung. (2020). *Tổ chức hoạt động ngoài trời nhằm phát triển lời nói mạch lạc cho trẻ 5 – 6 tuổi ở trường mầm non*. Luận án Tiến sĩ khoa học giáo dục, Đại Học Sư Phạm Hà Nội.

[4] Daniell Everett. (2022). *Lược sử ngôn ngữ, chuyện kể về phát minh vĩ đại nhất của loài người*. (Phạm văn Lam, Huyền Minh dịch) NXB Thế Giới